
Knižné publikácie

Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV

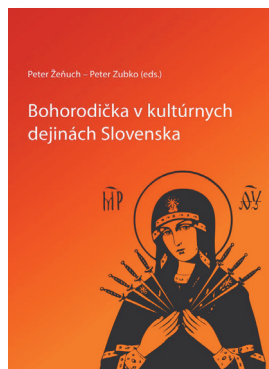
DORULA, Ján (ed.): Historický význam a odkaz diela osobností slovenského národného obrodzenia. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2014. 162 s.

Súbor štúdií predstavuje časť výsledkov výskumu realizovaného v rámci programu Centra excelentnosti SAV Dejiny slovenskej slavistiky 19.-20. storočia. Autori príspevkov sa venujú výskumu viacerých stránok diela osobností z čias slovenského národného obrodzenia (P. J. Šafárik, J. Kollár, J. Záborský) z jazykovedného, literárnovedného i historického pohľadu, venujú sa charakteristike tvorby slovenských vzdelancov, ktorí v základných spoločensko-kultúrnych postojoch nadväzujú na svojich predchodcov. Predkladajú sa a dokumentujú zistenia, ktoré charakterizujú spoločensko-kultúrne prostredie slovenských vzdelancov s jeho typickými východiskovými postojmi k slovenskému historickému, kultúrnemu a jazykovému vývinu. Osobitná pozornosť sa venuje aj spoločensko-kultúrnym aktivitám vzdelancov z okruhu byzantsko-slovanskej obradovej a kultúrnej tradície na východnom Slovensku.

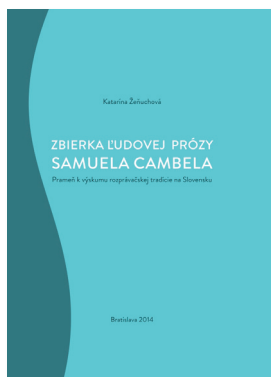

ŽEŇUCH, Peter – ZUBKO, Peter (eds.): Bohorodička v kultúrnych dejinách Slovenska. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Bratislavská gréckokatolícka eparchia, 2014. 224 s.

Súbor štúdií približuje úctu k bolestnej Bohorodičke na území Slovenska v historickom, literárnom, liturgickom i širšom kultúrnom kontexte. Oslava Márie úzko súvisí s tradičným kresťanským prostredím, ktorého počiatky siahajú už do najstaršieho obdobia našich národných a kultúrnych dejín. Odraz tohto kultu vidno napríklad v patrocí-

niách chrámov na Slovensku, v ikonografických zobrazeniach, symboloch, v prejavoch ľudovej úcty, v lyrickej, piesňovej i prozaickej písomnej tradícii, v ktorých sa zračí aj úcta k bolestiam Bohorodičky. Jej úloha v kresťanských dejinách Slovenska tak nesie znaky národného a kultúrneho priestoru, ktorý zjednocuje západnú i východnú tradíciu na Slovensku.

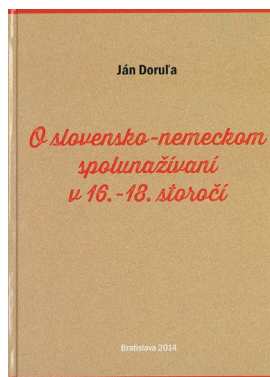
ŽEŇUCHOVÁ, Katarína: Zbierka ľudovej prózy Samuela Cambela. Prameň k výskumu rozprávačskej tradície na Slovensku. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2014. 464 s.

Samuel Cambel sa v povedomí širšej kultúrnej verejnosti spája s jazykovedným dielom. Cambelov prínos do slovenskej jazykovedy a dialektológie je nespochybniteľný, ale jeho zbierka nárečových zápisov, ktoré zhromaždil počas svojich dialektologických terénnych výskumov, zostala na okraji hlbšieho vedeckého záujmu. V knižnej publikácii sa po prvýkrát kompletne predstavujú nárečové záznamy S. Cambela tak, ako ich zapísal v rokoch 1893 – 1905 počas svojich výskumných ciest po Slovensku. Publikáciu tvorí aj úvodná štúdia a komentáre k celej rukopisnej zbierke, ktorá poskytuje synchronný prierez autentickým dobovým slovenským rozprávačským repertoárom, ponúka obraz o zastúpení jednotlivých žánrov a tém, o životnosti rozprávačských cyklov, látok a motívov. Vydanie Cambelovej zbierky naratívov poskytuje priestor k prehĺbeniu poznatkov o dejinách folkloristiky na Slovensku na prelome 19. a 20. storočia a je nevyhnutnou pramennou bázou pre komparatívne štúdium v širšom medzinárodnom rámci.

DORULA, Ján: O slovensko-nemeckom spolunažívaní v 16.-18. storočí. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2014. 352 s.

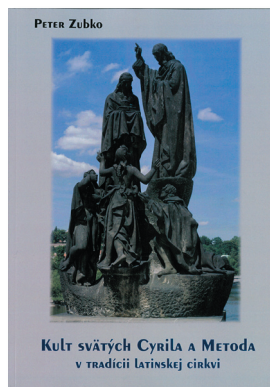
V uvedenej práci sa sumarizujú výsledky výskumov nemeckých a slovenských písomností uložených v mestských archívoch Levoče a Banskej Bystrice, ako aj v niektorých ďalších archívoch slovenských miest a mestečiek. V týchto písomnostiach sa v pozoruhodnom rozsahu odzrkadľuje skutočný priebeh spolunažívania domáceho slovenského obyvateľstva s Nemcami

usadzovanými na Slovensku už od 13. storočia. Osobitná pozornosť sa venuje analýze nemeckých písomností a zápisov i paralelných, obsahovo ekvivalentných nemeckých a slovenských textov. Viacvrstvová konfrontačná analýza takýchto textov umožňuje nahliadnuť do živého priebehu slovensko-nemeckého spolunažívania, ktoré obidva jazyky prezentujú vlastnými vyjadrovacími prostriedkami. V predkladanej práci sa osobitný dôraz kladie na dokumentáciu autorských výkladov a zistených výsledkov skúmania.

ZUBKO, Peter: Kult svätých Cyrila a Metoda v tradícii latinskej cirkvi. Výbrané kapitoly cyrilo-metodského kultu. Ružomberok: Verbum, 2014, 252 s.

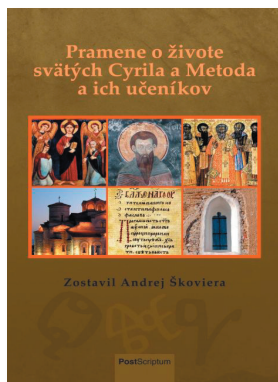
Monografia vznikla v rámci výskumu cyrilo-metodskej problematiky, ktorá je frekventovaná najmä v slovenskom a českom prostredí ako národná téma. Práca sa pozerá na vznik, vývoj, vplyvy a význam cyrilo-metodského kultu v 12. storočí zo špecifického pohľadu katolíckej cirkvi a kresťanskej kultúry. Úcta k slovanským vierozvestom sa v latinskej cirkvi pestovala v modlitbe breviára (liturgie hodín). Analýza týchto prameňov dovoľuje poznávať kultúrne a duchovné vplyvy medzi susednými regiónmi v strednej Európe. K úplnosti problematiky patrí rímsky podiel na cyrilo-metodskom kulte, v ktorom dosiahol svetový vrchol. Špeciálna pozornosť je venovaná pápežovi Jánovi Pavlovi II., ktorý sv. Cyrila a Metoda na začiatku svojho pontifikátu povýšil na spolupatrónov Európy a pri každej príležitosti vyzdvihoval ich príklad a vzor evanjelizačnej práce na Veľkej Morave, ktorá je aktuálna aj v súčasnosti.

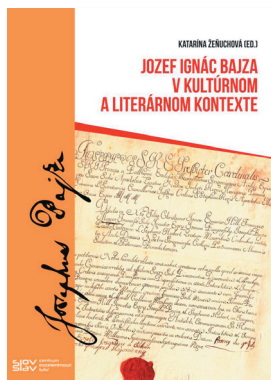
Pramene o živote svätých Cyrila a Metoda a ich učeníkov. Zostavil Andrej ŠKOVIERA. Bratislava: Post Scriptum, 2013. 200 s.

Publikácia vznikla z príležitosti 1150. výročia príchodu učiteľov Slovanov a spolupatrónov Európy na územie Slovenska. Populárnym spôsobom sprístupňuje životy sv. Cyrila a Metoda spolu s ďalšími dvanástimi prameňmi

viazucimi sa k úcte svätých slovanských učiteľov a ich žiakov. Tento súbor textov sprístupňuje cyrilo-metodskú misiu na našom území s jej bezprostredným pokračovaním slovenskému čitateľovi. Publikácia obsahuje základné i menej známe texty, ktoré poukazujú na korene našej duchovnej a kultúrnej

tradície a sú neoddeliteľnou súčasťou prvej písomne zaznamenatej fázy našich národných dejín. Veľkú časť textov už publikoval Štefan Vragaš, Ján Stanislav či Peter Ratkoš. V práci sa nachádzajú aj tri preklady Andreja Škoviera z rukopisných prameňov; ide o prvý, druhý a tretí slovanský život Nauma. A. Škoviera spolu so svojim otcom Danielom Škovierom preložil aj pamiatku známu ako Zoznam bulharských biskupov, ktorý sa často využíva pri argumentácii v prospech Gorazdovho biskupského svätenia. Richard Marsina je autorom úvodnej historiografickej štúdie, v ktorej prístupným spôsobom zhrnuje zásluhy byzantskej misie na území Slovenska a zároveň zdôrazňuje, že predkladaný výber pramenných textov sa vyznačuje najmä tým, že každá jeho jednotka obsahuje niečo pôvodné, čo sa v iných prameňoch nevyskytuje. Edičná poznámka a krátke informácie obsahujúce základné údaje o prameňoch, z ktorých vznikli tu publikované preklady, slúžia predovšetkým na základnú orientáciu širokému okruhu čitateľov.

ŽEŇUCHOVÁ, Katarína (ed.): *Jozef Ignác Bajza v kultúrnom a literárnom kontexte*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Obec Dolné Dubové, 2013. 168 s.

Monotematický súbor štúdií prináša vedecké štúdie, ktoré posúvajú doterajšie poznanie o živote a diele tohto slovenského osvietenského vzdelanca. Nové zistenia pochádzajú z výsledkov štúdia prameňov v archívnych inštitúciách a knižniciach vo Viedni, Budapešti, Ostrihome, Trnave i v Martine. Záujem o štúdium a získanie archívnych materiálov pramenil z potreby predstaviť priame svedectvá o živote a diele J. I. Bajzu širšej odbornej i laickej verejnosti a sprístupniť tak historické dokumenty doposiaľ ukryté v trezoroch knižníc a archívov doma i v zahraničí. Pri

systematickom archívnom výskume sa ukázalo, že viacero údajov o živote či štúdiách J. I. Bajzu je nutné poopraviť, spresniť a rozšíriť. Jednotlivé pramene, ktoré sa podarilo získať pri archívnych výskumoch, prešli kritickou analýzou. V monotematickom súbore štúdií Jozef Ignác Bajza v kultúrnom a literárnom kontexte sa prezentujú nové poznatky o jazykových otázkach a príčinách neúspechu Bajzovho pokusu o kodifikáciu spisovného jazyka, o dobovom historicko-spoločenskom kontexte osvietenstva, o etablovaní sa knižnej kultúry a cenzúry v období jozefinizmu, o literárnych a estetických aspektoch diela J. I. Bajzu i o prienikoch Bajzovej tvorby s ľudovou slovesnou kultúrou a o dobovej cirkevnej hudbe a jej rezonancii v románovom diele J. I. Bajzu. Uplatnenie vedeckovýskumných výsledkov v užšom regionálnom kontexte sa podarilo vďaka štúdii venovanej 22-ročnému pôsobeniu J. I. Bajzu ako rímskokatolíckeho kňaza v Dolnom Dubovom, ktorý sa zaslúžil aj o vzácne umelecké a architektonické hodnoty súčasnej podoby dolnodubovského kostola Nanebovzatia Panny Márie. Knižná publikácia poskytuje doklady o úlohe a mieste Jozefa Ignáca Bajzu medzi významnými osobnosťami dejín slovenskej literatúry a kultúry a o jeho podiele na budovaní identity slovenského národného povedomia.

ZUBKO, Peter: Kňaz nie každodenný. Jonáš Záborský v službe Košickej diecézy. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013. 182 s.

Práca prezentuje doteraz neznáme pramene uložené v Arcibiskupskom archíve v Košiciach, ktoré umožňujú porovnať zachované dokumenty administratívno-právnej povahy s vlastným životopisom Jonáša Záborského (1812 – 1876) a odhaľujú tak viacero doteraz neznámych skutočností o jeho živote i ďalšie reálie, ktoré sa podarilo verifikovať a spresniť. Po sklamaníach z politicko-spoločenskej situácie sa chcel Jonáš Záborský stať klasickým farárom-gazdom. No po roku 1858 sa opäť vrátil k intenzívnemu písaniu a vytvoril rozsiahle literárne dielo. Ako rozhladený a skúsený intelektuál vysoko prevyšoval súčasníkov. Identifikoval najväčšie nebezpečenstvo maďarskej politiky v reinterpretácii uhorských dejín samotnými Maďarmi, preto napísal vlastné monumentálne dielo z najstarších dejín Uhorska. Vytrvalo bránil cirkevné i farské práva v pastoračne náročnom vidieckom prostredí, čo, pravda, viedlo k viacerým sporom.

Ako panslávovi mu pomad'arčená cirkevná vrchnosť nebola naklonená. Až v roku 1863 sa postoj cirkevnej vrchnosti k J. Záborskému zmenil a biskup Ján Perger ho po smrti nazval horlivým kňazom nie každodennej erudície. V monografii P. Zubko predkladá viacero neznámych skutočností a spolu s komparáciou prameňov predstavuje sondu do života vidieckeho farára, konfrontovaného s limitovaným vidieckym prostredím, cirkevnou vrchnosťou a vlastnou osobnosťou. V novom svetle tak možno spoznať človeka, ktorý svojimi postojmi, názormi a prístupom predbehol dobu o niekoľko generácií.

LICHNER, Miloš SJ – MARINČÁK, Šimon – ŽEŇUCH, Peter: Kultúrna identita gréckokatolíkov vo svetle cyrilo-metodského dedičstva I. Monografia. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Teologická fakulta Trnavskej univerzity, Centrum spirituality Východ-Západ Michala Lacka, Gréckokatolícka bratislavská eparchia, 2013. 92 s.

Monografická knižná publikácia troch autorov predstavuje tri tematické okruhy; súvisia so zrodom slovanskej kultúry. V prvej kapitole sa odкрývajú aspekty jedného dôležitého teologického východiska počiatkov kresťanstva, ktoré je podnes predmetom sporov a stalo sa akýmsi symbolom rozdelenia medzi kresťanským Východom a Západom. Druhá kapitola pertraktuje vybrané kultúrno-liturgické aspekty byzantskej misie a definuje veľkomoravskú liturgiu a s ňou spojenú hudobno-liturgickú tradíciu, ktorá je vyjadrením príslušnosti k dedičstvu cyrilo-metodskej misie. Napokon tretia kapitola ponúka pohľad do problematiky cyrilského písomníctva ako súčasti písomnej kultúry na Slovensku.

LICHNER, Miloš SJ – MARINČÁK, Šimon – ŽEŇUCH, Peter: (eds.): Kultúrna identita gréckokatolíkov vo svetle cyrilo-metodského dedičstva II. Súbor štúdií. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Teologická fakulta Trnavskej univerzity, Centrum spirituality Východ – Západ Michala Lacka, Gréckokatolícka bratislavská eparchia, 2013. 200 s.

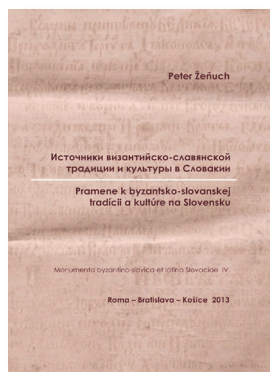
Knižná publikácia predstavuje cyrilo-metodskú tradíciu ako kultúrny fenomén, ktorý prekračuje hranice jedného národa i konfesie a je súčasťou európskeho kultúrneho dedičstva v jeho tradičných a trvalých hodnotách.

Cyrilo-metodské kultúrne dedičstvo je základným komponentom národnej i kultúrnej identity Slovákov i všetkých slovanských národov. Pre slovanskú cirkev byzantského obradu je konfesionálna tradícia založená na Cyrilovi a Metodovi trvalo platnou hodnotou. Opiera sa o jazykovú a liturgickú tradíciu a zohráva významnú úlohu pri uvedomovaní si národnej identity v jej historicko-kultúrnom rámci. Autori sa v publikácii venujú vybraným okruhom duchovnej kultúry späté s cyrilo-metodským dedičstvom v prostredí stretania sa východnej i západnej kresťanskej tradície. Zameriavajú sa na vývin národného a liturgického jazyka a na písomnú kultúru v jej historickom i aktuálnom prostredí miestnej cirkvi byzantského obradu.

ŽEŇUCH, Peter: Источники византийско-славянской традиции и культуры в Словакии / Pramene k byzantsko-slovanskej tradícii a kultúre na Slovensku. Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. IV. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Pontificio Istituto Orientale, Slovenský komitét slavistov, Centrum spirituality Východ-Západ Michala Lačka, 2013. 482 s.

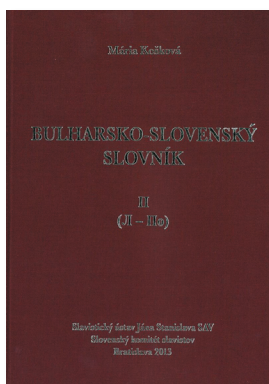
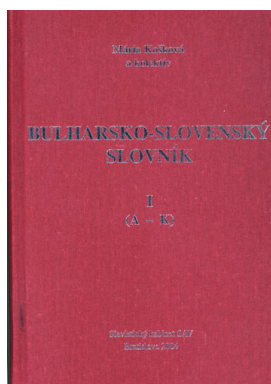
Monografická práca s obsiahlym pramenným materiálom je výsledkom viac ako desaťročného systematického výskumu pramennej bázy písomností 15.-19. storočia. Okrem úvodnej štúdie monografického charakteru v ruskom jazyku publikácia obsahuje komentované vydanie vybraných cyrilských i latinkou zapísaných textov evanjelií, poučiteľné a výkladové texty, historiografické a katechetické diela, kázňovú a administratívnoprávnu spisbu, rozličné cestopisné práce, liečiteľské príručky i cyrilikou zapísanú ľudovú divadelnú hru a ďalšie. Jednotlivé pamiatky predstavujú písomnú kultúru spätú s byzantským obradom na Slovensku a dokladujú tak stáročiami pestovanú tradíciu opierajúcu sa o konfesionálnu, liturgickú, piesňovú, edukačnú, kázňovú i administratívnoprávnu prax, ktorá spolu s liturgickým cirkevnoslovanským jazykom tvorí jedinečnú a trvalú hodnotu duchovnej kultúry Slovenska. Byzantsko-slovanská i latinská kresťanská a kultúrna

tradícia podnes tvoria rovnocenné zložky duchovného a kultúrneho odkazu, ktorý sa odvíja od cyrilo-metodského dedičstva. Publikované texty prameňov sú dokladom o prostredí a historických podmienkach vývinu duchovnej i materiálnej kultúry tradície cirkvi byzantského obradu na Slovensku, ktorá sa odráža v písomnostiach, jazyku i v zachovanej tradícii, teda v tých zložkách spoločnosti na Slovensku, ktoré ju od samého začiatku kultivovali.

KOŠKOVÁ, Mária a kol.: *Bulharsko-slovenský slovník. I. A-K*. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2004. 709 s.

KOŠKOVÁ, Mária: *Bulharsko-slovenský slovník II. Л-П*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2013. 692 s.

Slovník je budovaný na vedeckých základoch dvojazyčnej lexikografie a uplatňuje sa v ňom princíp prekladového ekvivalentu. Podrobne sa v ňom spracúva významová štruktúra hesla, primerane sa ilustruje sémantická a syntaktická spätosť heslového slova. Prínosom slovníka

je aj jeho frazeografická časť. Možno konštatovať, že slovník zaplňa medzeru existujúcu v bulharsko-slovenskej frazeografii. Frazeológia tu nie je len okrajovým dokladovým materiálom jednotlivých heslových slov, ale svojím rozsahom a spracovaním predstavuje relatívne úplne frazeologický fond bulharského jazyka (spisovné i nespisovné jednotky) v konfrontácii so slovenčinou, preto frazeografickú časť slovníka možno hodnotiť ako „slovník v slovníku.“

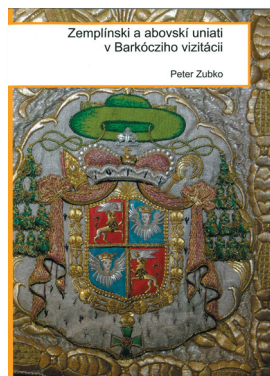
ŽEŇUCH, Peter – UZEŇOVA, Elena – ŽEŇUCHOVÁ, Katarína (eds.): *Jazyk a kultúra na Slovensku v slovanských a neslovanských súvislostiach*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, Zemplínske múzeum v Michalovciach, Институт славяноведения Российской академии наук, Кирило-Методиевский научен център към БАН, 2013. 250 s.

Monotematický súbor štúdií obsahuje vedecké práce, ktoré úzko súvisia s poznávaním slovenskej identity, národného a kultúrneho dedičstva a jeho miesta v kontexte európskych vývinových kultúrno-historických procesov staršieho i novšieho obdobia, najmä však pri rozvoji a upevňovaní tradičných kultúrnych a duchovných hodnôt. Vedecké štúdie bádateľov zo Slovenska, Česka, Ruska, Ukrajiny, Bulharska, Bieloruska a Maďarska ponúkajú viacrozmerný interdisciplinárny pohľad na vývin slovenského jazyka a kultúry v slovanských i neslovanských jazykových, kultúrnych a religióznych súvislostiach. Rozhodujúcu úlohu pri formovaní písomníctva na Slovensku i v celom karpatskom prostredí pritom mali duchovné zdroje latinskej i byzantsko-slovanskej kultúrnej a religióznej tradície. Vplyvy latinskej i byzantsko-slovanskej duchovnej tradície sa prejavili v rozličných písomných pamiatkach i v celom spektre kultúrno-historického vývinu, preto tvoria neoddeliteľnú zložku dedičstva slovenského národa, sú jeho kultúrnou pamäťou a tvoria obraz mnohostranných vzťahov slovenského jazyka a písomníctva s inými jazykmi a kultúrami v európskom priestore.

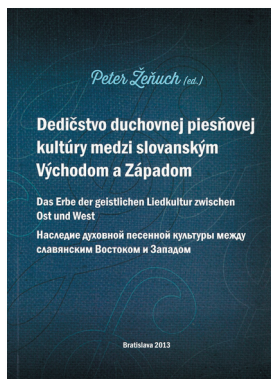

ZUBKO, Peter: Zemplínski a abovskí uniati v Barkóciho vizitácii. Gréckokatolíci v záznamoch latinských biskupov z 18. storočia. IV. Ružomberok: Verbum, 2013. 120 s.

Autor predstavuje záujmy jágerských biskupov v 18. storočí o gréckokatolíkov, ktorých vnímali ako osobitnú obradovú skupinu na území svojho biskupstva. Toto obdobie je známe ako obdobie latinizácie a latinskej dominancie, keď jágerský biskup latinského obradu považoval mukačevského biskupa len za svojho obradového vikára. V tomto období vznikla bohatá agenda administratívno-právnej povahy. P. Zubko sa zamerail na analýzu latinskej kánonickej vizitácie Abovského arcidiakonátu z roku 1746 a Zemplínskeho arcidiakonátu z roku 1749, ktorá zahrnula aj nelatinské farnosti. Práca podrobne rozoberá jednotlivé aspekty prípravy, priebehu, obsahu a dosahu vizitácie. Práca obsahuje množstvo publikovaného pramenného ma-

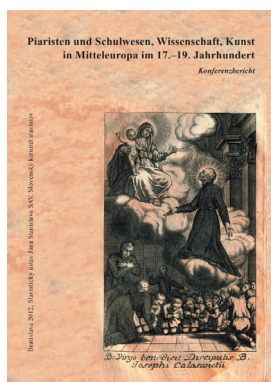

teriálu, preto sa môže stať východiskom aj pre ďalších bádateľov a historikov, lebo spomínané vizitačné protokoly majú význam nielen pre svoj obsah a komplexnosť, ale možno ich porovnať s vizitáciami mukačevského biskupa Olšovského, ktorý vizitoval tie isté gréckokatolícke farnosti v polovici 18. storočia.

ŽEŇUCH, Peter (ed.): *Dedičstvo duchovnej piesňovej kultúry medzi Východom a Západom* / *Das Erbe der geistlichen Liedkultur zwischen Ost und West* / *Наследие духовной песенной культуры между славянским Востоком и Западом*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013. 130 s.

Monotematický súbor štúdií piatich autorov zo Slovenska, Nemecka, Belgicka a Ukrajiny vznikol ako výsledok spoločného vedeckovýskumného záujmu o duchovnú i paraliturgickú piesňovú kultúru, ktorá vznikala v prostredí cirkvi byzantského obradu. Osobitosťou tejto duchovnej piesňovej tvorby je skutočnosť, že v každom jednom národnom prostredí, v ktorom sa uplatňuje, tvorí jedinečnú súčasť kultúrneho dedičstva, pričom jej príslušnosť k iba jednej národnej tradícii nemožno zvyčajne jasne ohraničiť. Duchovná piesňová kultúra je však výrazne spätá s jazykovou, umeleckou, liturgickou, hudobnou i duchovnou zložkou byzantsko-slovanskej kultúry. Výskum duchovnej, paraliturgickej piesňovej tvorby v kontexte jazykových, textologických, liturgicko-obradových, semiologických i hudobno-obradových výskumov sa systematicky uskutočňujú v kontexte interdisciplinárneho poznávania dedičstva byzantskej tradície.

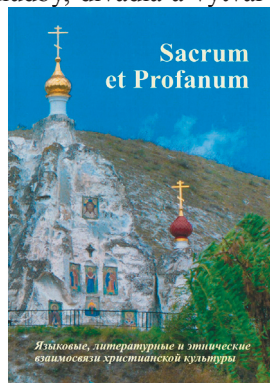

KAČIČ, Ladislav (ed.): *Piaristen und Schulwesen, Wissenschaft, Kunst in Mitteleuropa im 17.-19. Jahrhundert*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2012. 231 s.

Zborník príspevkov z rovnomennej medzinárodnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie obsahuje 17 príspevkov domácich i zahraničných (Rakúsko,

Nemecko, Poľsko, Maďarsko, Česká republika) odborníkov z oblasti výskumu dejín rádu piaristov, školstva, vedy, literatúry, hudby, divadla a výtvarného umenia.

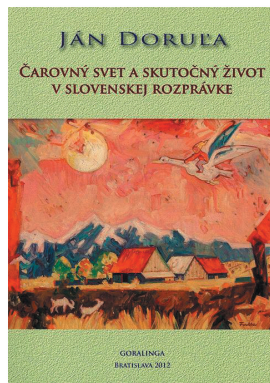
Sacrum et profanum. Языковые, литературные и этнические взаимосвязи христианской культуры. Ответственные редакторы: М. М. Валенцова, Е. С. Узенева. Редакционная коллегия: П. ЖЕНИУХ, З. ПРОФАНТОВА, Ф. Б. УСПЕНСКИЙ. Москва: Институт славяноведения РАН, Институт славистики им. Яна Станислава САН, Институт этнологии САН, 2012. 344 с.

Monotematický súbor príspevkov tvoria referáty z medzinárodnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie spracované do podoby vedeckých štúdií, ktoré z pohľadu viacerých vedných odborov (slavistiky, jazykovedy, literárnej vedy, etnológie s folkloristikou a kulturológie) umožňujú interdisciplinárny komplexný pohľad na formy, funkcie a význam kresťanských tradícií z aspektu diachronie a synchronie. Publikácia vstupuje do diskusie o doteraz málo pertraktovaných pohľadoch na zmeny v súčasných kultúrno-sociálnych i politických podmienkach, pričom sa poukazuje na skutočnosť, že aj moderná spoločnosť a kultúra vychádza z tradičných a kresťanských hodnôt. Odraz tohto myslenia je súčasťou všetkých foriem kultúrnych prejavov a je neoddeliteľnou zložkou národného povedomia. Platí to pre všetky európske kultúrno-religiózne a národné prostredia. Bez systematického poznávania tradičných hodnôt a koreňov národnej kultúry nemožno pochopiť ani mnohé súčasné i modernistické religiózne smerovania a prúdy.

DORULA, Ján: Čarovný svet a skutočný život v slovenskej rozprávke. Bratislava: Goralinga, 2012. 123 s.

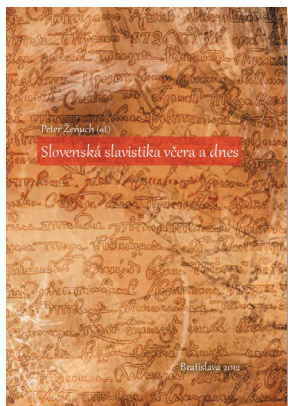
V knižke sa predkladá charakteristika jazyka slovenských ľudových rozprávok, ako ich poznáme najmä z vydání P. Dobšinského. Poukazuje sa nielen na ich jazykové bohatstvo, ale aj na ich kultúrne a historické hodnoty, ako to potvrdzuje aj konfrontácia textu rozprávok s textami slovenských

písomností a zápisov zo 16.-18. storočia i s ďalšími staršími aj novšími textami rozličných žánrov. Ukazuje sa, že aj v textoch rozprávkového žánru sa odrážajú mnohé duchovné aj materiálne stránky života našich predkov. V knižke sa poukazuje aj na úskalia tzv. modernizácie textu ľudových rozprávok, na často až nekultúrne vyznievajúce „prerozprávania“, vykonávané bez náležitého porozumenia textu, bez nevyhnutnej odbornej erudície tzv. sprístupňovateľov, upravovateľov textu rozprávok pre dnešných čitateľov.

ŽEŇUCH, PETER (ed.): Slovenská slavistika včera a dnes. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012. 268 s.

Monotematický súbor štúdií ponúka sumarizujúci pohľad na inštitucionalizáciu slovenskej slavistiky a na výsledky slavistického výskumu v akademickom i vysokoškolskom prostredí po roku 1993. V publikácii sa predstavuje aktuálne dianie vo viacerých vedných disciplínach, ktoré zohráva strategickú úlohu pri komplexnom interdisciplinárnom slavistickom výskume, najmä pri prezentácii spoločensky či politicky aktuálnych tém.

Určujúcim je v tejto súvislosti rozsah i kvalita aktivít, ktoré Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v spolupráci so Slovenským komitétom slavistov programovo i organizačne zabezpečuje, pričom významný podiel na systematickom rozvoji slovenskej slavistiky má inštitucionalizovaný slavistický výskum. Identita slovenskej slavistiky vychádza z interdisciplinárneho modelu výskumu slovenského jazyka a kultúry vo vzťahoch s inými slovanskými i neslovanskými jazykmi a kultúrami. Interdisciplinárny slavistický pohľad v kontexte poznávania slovensko-slovanských a slovensko-neslovanských vzťahov umožňuje identifikovať a interpretovať vývinové i aktuálne dimenzie rozvoja slovenského kultúrneho vedomia a poukázať tak na trvalý prínos slovenskej kultúry do kontextu európskej kultúry a civilizácie. Takýto výskum utvára obraz o nás samých. Aj vzhľadom na súčasné interkultúrne európske procesy tieto výskumné okruhy komplexne formuluje práve slovenská slavistika.

НИКОЛОВА, Светлана – ЖЕНЮХ, Петер (eds): Кирило-Методиевски студии. Книга 20. Кирило-Методиевското културно наследство и националната идентичност / Cyrillo-methodské kultúrne dedičstvo a národná identita. Редакционна колегия: С. Николова, П. Женьох, С. Бърлиева, М. Евтимова. София: Кирило-Методиевски научен център, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2011. 328 s. ISSN 0205-2253

Vydanie 20. zväzku v renomovanej medzinárodnej vedeckej sérii Кирило-Методиевски студии / Cyrillo-Methodian Studies podáva doteraz prvý spoločný a ucelený obraz o problematike cyrilo-metodského kultúrneho dedičstva z hľadiska rozvoja a uplatňovania sa národnej a kultúrnej identity v slovenskom a buharskom prostredí o cyrilo-metodskom kultúrnom dedičstve. Jazyk, literatúra, dejiny, kultúra spolu s niektorými vybranými teologickými pohľadmi sa pertraktujú z hľadiska ich uplatnenia v konkrétnom národnom spoločenstve Slovákov i Bulharov, v ktorom kresťanská tradícia zohrávala veľmi dôležitú úlohu pri formovaní a rozvoji kultúrneho vedomia, rozvíjajúceho národného povedomia a identity v národnom i širšom slovenskom a európskom kontexte.

DORULA, Ján: O krajine a vlasti starých Slovákov. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2011. 92 s.

V publikácii sa predkladajú poznatky opierajúce sa o výsledky výskumov v tých oblastiach slovenských dejín, jazyka a kultúry, ktoré sa v našej súčasnosti stali predmetom politického záujmu a s ním spojených „odborných“ a publicistických interpretácií a politických, ba aj tzv. občianskych aktivít. Na základe dlhodobých pramenných výskumov sa prinášajú údaje a doklady o pomenovaní a pomenovaniach územia obývaného slovenským etnikom a zaujíma sa stanovisko k tzv. legitimitě pomenovania tohto územia v podobe Slovensko a Felvidék, osobitná pozornosť sa venuje dnes účelovo spolitizovanej prob-

lematike písania tzv. historických mien z uhorského obdobia slovenských dejín. Popri rekapitulácii genézy názorov na túto problematiku sa prinášajú nové údaje a doklady dokumentujúce slovenskú tradíciu písania historických mien, prinášajú sa údaje a predkladajú výklady o písaní týchto mien nielen v slovenských textoch, ale aj v nemeckých písomnostiach zo Slovenska v 16.-18. storočí. V publikácii sa ďalej venuje pozornosť otázke obnoveného používania umelých maďarizátorských predtrianonských pomenovaní slovenských obcí a miest na území Slovenskej republiky, zaujíma sa postoj k viacerým verejne uskutočňovaným aktivitám zameraným na zviditeľňovanie ožvivenej predstavy o Uhorsku ako maďarskom štáte. Osobitná pozornosť sa venuje v našej súčasnosti extrémne spolitizovanej problematike súvisiacej s verejne proklamovanou diskreditáciou pojmu starí Slováci ako vraj historicky neoprávneného. V zaradení do celkového kontextu slovenského jazykovo-historického a kultúrneho vývinu sa v publikácii prinášajú údaje a doklady o používaní a o významovej náplni spojenia starí Slováci, dokladá sa oprávnenosť jeho používania.

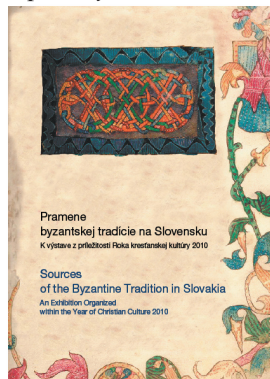

ŠKOVIERA, Andrej: *Svāti slovanskí sedmopočetníci*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2010. 247 s.

Monografia je venovaná historickým, kultúrnym a historicko-teologickým aspektom, ktoré pôsobili pri vzniku skupiny svätcov označovaných ako slovanskí sedmopočetníci (sv. Cyril, Metod, Gorazd, Kliment, Naum, Angelár a Sáva). V práci sa predkladajú výsledky výskumov venované sformovaniu tejto skupiny svätých a vzniku ich spoločnej úcty. Osobitná pozornosť sa venuje likvidácii byzantsko-slovanskej misie na veľkomoravskom území, pričom sa poukazuje na možné teologické a cirkevno-politické motívy udalostí a spresňuje sa ich datovanie. V práci sa syntetizujú doterajšie výskumy prameňov, ktoré sa vzťahujú na sv. sedmopočetníkov; nejde však o jazykovednú, filologickú interpretáciu prameňov, ale predovšetkým o historicko-kultúrnu analýzu vybraných otázok liturgického a obradového charakteru, najmä vo vzťahu k cyrilo-metodskej misii a jej pokračovateľom. Prvá časť publikácie sa venuje sedmopočetníkom ako skupine, druhá osudom jednotlivých učeníkov a tretia prameňom k ich životom a úcte.

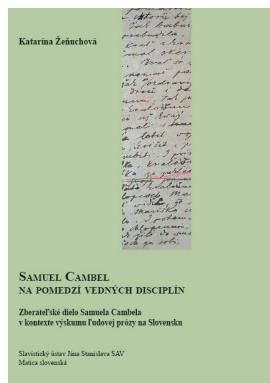
ŽEŇUCH, Peter – ŠKOVIERA, Andrej (zost.): *Pramene byzantskej tradície na Slovensku. K výstave z príležitosti Roka kresťanskej kultúry 2010 / Sources of the Byzantine Tradition in Slovakia. An Exhibition Organized within the Year of Christian Culture 2010. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v spolupráci s Národným osvetovým centrom, s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a Gréckokatolíckej eparchie v Bratislave 2010. 73 s.*

Publikácia prístupnou formou prezentuje širokej odbornej i laickej verejnosti výskum zameraný na písomnosti byzantsko-slovanskej kultúry na Slovensku. Knižná práca predstavuje katalóg pamiatok prezentovaných na rovnomennej výstave v roku 2010. V komentároch okrem predstavenia jednotlivých písomností byzantského obradu spätých so Slovenskom sa opisuje vklad tejto religióznej tradície pri formovaní kultúrneho kontextu Slovenska. Zdôrazňuje sa jedinečné prepojenie byzantsko-slovanskej s latinskej kultúry a obradovej tradíciou v nadväznosti na cyrilo-metodskú misiu na Slovensku pri rozvoji a upevňovaní tradičných kultúrnych hodnôt.

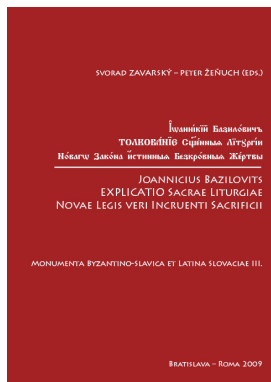

ŽEŇUCHOVÁ, Katarína: *Samuel Cambel na pomedzí vedných disciplín. Bratislava – Martin: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Matica slovenská, 2009. 227 s.*

Interdisciplinárna monografická práca z oblasti slavistickej folkloristiky prezentuje neštylizované prozaické naratívy v slovensko-slovanskom kontexte. Poukazuje na nepopierateľnú úlohu tzv. neapriórnych zberateľov pri dokumentácii ľudovej naratívnej tradície. Ťažiskom takéhoto komplexného výskumu je dôsledná komparatívna a textologická práca s rukopisným i tlačeným archívny, doteraz nesprístupneným materiálom. Interdisciplinárny pohľad na tradičné pramene ľudovej slovesnej tvorby otvára perspektívy pre komplexné poznanie slovenského národno-kultúrneho dedičstva v širšom slovanskom i európskom kontexte. Z hľadiska výberu a formulácie problému monografické dielo predstavuje prínos pre výskum dejín folkloristiky.

ZAVARSKÝ, Svorad – ŽEŇUCH, Peter (eds.): *Іоаннікій Базилівичъ ТОЛКОВАНІЕ Свѣ́енныхъ Литургій Новаго Закона ѿстинныхъ Безкрѣпныхъ Жертвъ* / Joannicius Bazilovits *EXPLICATIO Sacrae Liturgiae Novae Legis veri Incruenti Sacrificii. Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. III. Bratislava – Roma: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Pontificio Istituto Orientale, Slovenský komitét slavistov, Spolok sv. Cyrila a Metoda, 2009. LXI + 548 s.*

Rukopisné dielo Joannikija Baziloviča, ktoré sa do roku 1963 nachádzalo v mukačevskej kláštornej knižnici (dnes je rukopis uložený v Univerzitnej knižnici Užhorodskej národnej univerzity), je napísané dvojazyčne v dvoch paralelných stĺpcoch v cirkevnej slovančine a latinčine. Predstavuje dokument o symbióze cyrilскеj a latinskej písomnej kultúry v karpatskom priestore. Podoba liturgických textov, ktoré J. Bazilovič v diele uvádza, je dokladom miestnej liturgickej tradície. Vydanie obsahuje úvodnú štúdiu editorov v taliančine a slovenčine a stručný aparát k latinskej časti diela, ktorý umožňuje identifikáciu pramenných textov použitých J. Bazilovičom pri zostavovaní jednotlivých častí výkladu Božskej liturgie, ako aj ukazovateľ editorských zásahov do latinského textu.

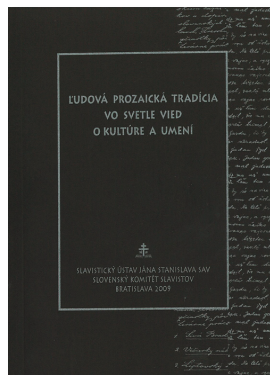

KAČIČ, Ladislav (ed.): *P. Petrus Peťko a Sancto Martino SP: Missa ex G Jesuli Nati [Vianočná omša G dur] [1759]. Prešov: Ústav hudobnej vedy SAV, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v spolupráci s Prešovským hudobným spolkom Súzvuk v Prešove, 2009. 107 s.*

Publikáciu tvorí kritická edícia Vianočnej omše piaristu P. Petra Peťka. Skladba, ktorá vznikla roku 1759 v hlavnom Peťkovom pôsobisku v Podolínci, patrí k najoriginálnejším vianočným omšiam minimálne v stredoeurópskom priestore. Hoci má „iba“ latinský text, má veľmi blízko k folklóru tatranského regiónu, obsahuje množstvo zaujímavých idiémov ľudovej hudby Goralov.

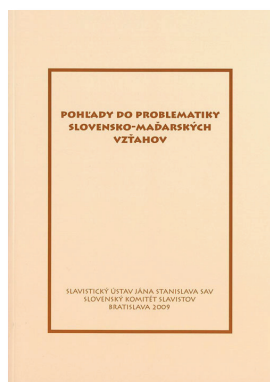
ŽEŇUCHOVÁ, Katarína – ŽEŇUCH, Peter (eds.): *Ľudová prozaická tradícia vo svetle vied o kultúre a umení*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2009. 197 s

Súborom štúdií je výsledkom riešiteľského úsilia viacerých autorov, ktorí pri svojom výskume uplatnili rôznorodé metodologické východiská a prístupy v závislosti od spracovanej problematiky a optiky pohľadu na ľudovú prozaickú kultúru. Zároveň predstavuje pomerne ucelený pohľad na výskum ľudovej prózy na prelome 19. a 20. storočia na Slovensku práve v období formovania profesionálnych vedných disciplín. Na príklade viacerých osobností (S. Cambel, Š. Mišík, A. Kmeť, L. Rizner, O. Broch, A. Šárga, I. I. Sreznevský, V. Hnat'uk) sa v širších súvislostiach z pohľadu dialektologických prístupov i literárnej histórie pertraktujú vybrané aspekty vzťahu ľudovej rozprávky a anonymnej prózy. Súbor štúdií dopĺňajú pohľady do problematiky uplatňovania rozprávok v divadelnej a rozhlasovej produkcii a tiež teoretické úvahy o novom historizme.

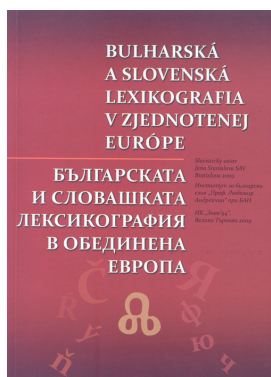

DORULA, Ján (ed.): *Pohľady do problematiky slovensko-maďarských vzťahov*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2009. 83 s. / DORULA, Ján (ed.): *Insight into Slovak-Magyar Relations*. Bratislava: Slovak Committee of Slavists in cooperation with the Institute of Slavonic Studies of Ján Stanislav of the Slovak Academy of Sciences, 2009. 90 s.

Súbor slovenských a anglických vedeckých štúdií obsahuje príspevky jazykovedcov, historikov, právnikov i známych žurnalistov a spisovateľov, ktorí diskutovali o diachrónnych i synchrónnych aspektoch jazykového, historického i kultúrneho vývinu slovenskej spoločnosti najmä v súvislosti s aktuálnymi spoločenskými otázkami slovensko-maďarských vzťahov. V štúdiách publikovaných v tejto knižnej práci sa pertraktuje vývin maďarských postojov k používaniu slovenčiny v historickom kontexte i vo vzťahu k slovenčine ako štátnemu jazyku na území Slovenskej re-

publiky, niektoré legislatívne otázky súvisiace so zabezpečením používania štátneho jazyka vo verejnom styku na celom území Slovenskej republiky. Ukázalo sa, že ochrana slovenčiny ako štátneho jazyka je prirodzeným a bežným spôsobom zameraným na uplatňovanie spoločného komunikačného prostriedku pre všetkých občanov Slovenskej republiky bez rozdielu profesionálnej orientácie a nevybočuje z rámca medzinárodných štandardov.

KOŠKOVÁ, Mária – ČOROLEEVA, Marija (Eds.): *Bulharská a slovenská lexikografia v zjednotenej Európe. / Българската и словашката лексикография в обединена Европа*. Bratislava – Велико Търново: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Институт за български език „Проф. Любимир Андрейчин“ при БАН, 2009. 245 s.

Súbor štúdií prináša pohľady do koncepcie náročnej práce viacaspektovej lexikografickej problematiky. Osobitne sa venuje lexikologicko-lexikografickým otázkam, pertraktuje široké spektrum výskumu dejín lexikografie, prezentuje rozmanité lexikografické teórie a tradičné i moderné koncepcie postupy pri spracovaní jednotlivých lexikálnych jednotiek.

Aurora Musas nutrit

Die Jesuiten und die Kultur Mitteleuropas im 16.–18. Jahrhundert

Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Teologická fakulta Trnavskej univerzity

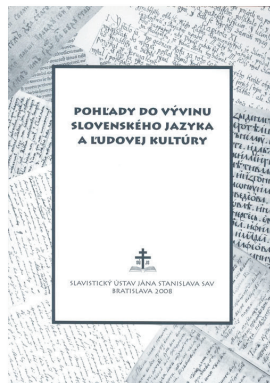
KAČIC, Ladislav – ZAVARSKÝ, Svorad (eds.): *Aurora Musas nutrit / Die Jesuiten und die kultur Mitteleuropas im 16.–18. Jahrhundert*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Teologická fakulta Trnavskej univerzity, 2008. 330 s.

Knižná publikácia predstavuje nové poznatky o dejinách a kultúre jezuitov z pohľadu rôznych vedných odborov: historiografie, dejín vedy, literárnej historiografie a filológie, teatrológie, hudobnej vedy a hymnológie, ako aj dejín výtvarného umenia a architektúry. Ukázalo sa, že niektoré dodnes tradované koncepcie najmä z hľadiska de-

jín umenia, ako napríklad „jezuitský barok,“ vyžadujú nové formulovanie. Komplexný pohľad rozličných vedných disciplín poukázal na mnohé paralely napríklad medzi literatúrou a architektúrou, hudbou a výtvarným umením, ba dokonca i medzi „jezuitskou“ vedou a rôznymi druhmi umenia.

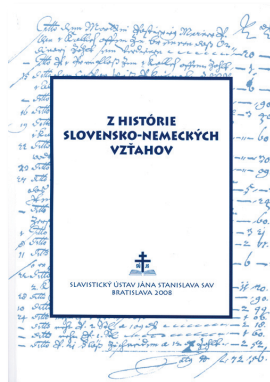
DORULA, Ján (ed.): Pohľady do vývinu slovenského jazyka a ľudovej kultúry. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008. 317 s.

Súbor štúdií predstavuje v zmysle jeho súhrnného pomenovania pohľady väčšiny zúčastnených bádateľov do skúmania trvalo aktuálnej, živej problematiky slovenskej histórie, kultúry a slovenského jazyka z hľadiska viacerých vedných disciplín, ktoré majú spoločný predmet výskumu – každá zo svojho špecifického pohľadu. Súbor štúdií tvoria vedecké state, v ktorých sa pertraktujú otázky súvisiace s problematikou výskumu postveľkomo-ravského a cirkevnoslovanského kultúrneho dedičstva, slovensko-latinských jazykových vzťahov a hudbe v predbernolákovskom období, kázňovej tvorbe Jána Kollára, výskumu ľudovej prózy na Slovensku, výskumu bulharsko-slovenskej frazeológie.

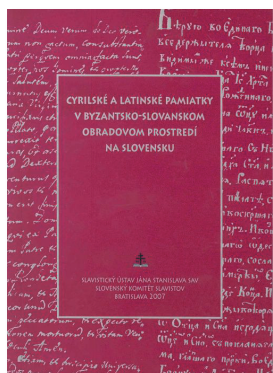

DORULA, Ján (ed.): Z histórie slovensko-nemeckých vzťahov. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008. 202 s.

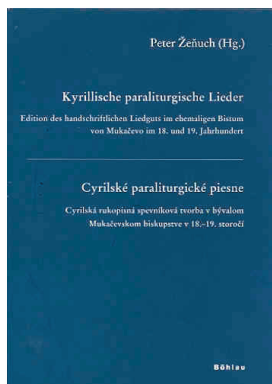
Publikácia prináša štúdie objasňujúce aspekty slovensko-nemeckých vzťahov, ktoré sú odrazom vplyvu početnej nemeckej kolonizácie najmä v mestách na Slovensku, pertraktuje sa recepcia sasko-magdeburského práva na území Slovenska, nemecká vydateľská produkcia na našom území v 16. a 17. storočí, typológia slovensko-nemeckých vzťahov v tradičnom piesňovom repertoári Nemcov na Slovensku a tiež nemecké školské divadlo v 17. a 18. storočí na Slovensku.

ŽEŇUCH, Peter (ed.): *Cyrilské a latinské pamiatky v byzantsko-slovanskom obradovom prostredí na Slovensku*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2007. 231 s.

Interdisciplinárny zborník štúdií z viacerých aspektov predstavuje obraz o stave výskumu v oblasti používania cirkevnej slovančiny, latinčiny a ľudového jazyka v písomnostiach byzantského obradu na Slovensku. Osobitný tematický okruh sa v publikácii venuje dejinám karpatského regiónu a výskumu vzťahov medzi slovanským Východom a Západom, najmä na utváranie naratívov ľudovej prozaickej tradície, na používanie rozličných nápevov v byzantskej hudobnej tradícii v interkultúrnom a internetnom prostredí karpatského regiónu. Knižná publikácia prezentuje aj internetickú a interkultúrnú komunikáciu a mobilitu medzi jednotlivými etnikami a etnicko-konfesionálnymi skupinami v podkarpatskom prostredí na Slovensku.

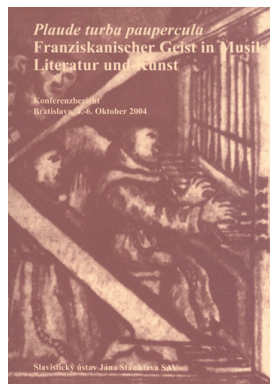
ŽEŇUCH, Peter: *Kyrillische paraliturgische Lieder. Edition des handschriftlichen Liedguts im ehemaligen Bistum von Mukačevo im 18. und 19. Jahrhundert. Bausteine zur Slavischen Philologie und Kulturgeschichte. Reihe B. Editionen. Band 23. Zugleich: Monumenta Byzantino-Slavica et Latina Slovaciae. Vol. II. Köln-Weimar-Wien: Böhlau Verlag, 2006. 982 s.*

Monografia predstavuje paraliturgickú spevníkovú produkciu, ktorá vznikala alebo sa používala v prostredí veriacich byzantskej tradície v karpatskom priestore. Prezentuje piesňový repertoár doteraz málo známych 21 cyrilských rukopisných spevníkov zo Spišskej, Šarišskej, Zemplínskej a Užskej stolice. Obsahuje varianty textov v ďalších 51 ruských, ukrajinských a srbských rukopisoch. Osobitnú skupinu tvoria paraliturgické texty zo spevníkov z Báčky a Sriemu, kde podnes žijú potomkovia prísťahovalcov z východného Slovenska a Zakarpatskej oblasti Ukrajiny. Publikovaný súbor predstavuje prvý ucelený obraz o repertoári paraliturgických piesní v 18. – 19. storočí v našom priestore

a ponúka publikovaný piesňový materiál na ďalší jazykovedný, literárno-historický i kulturológický výskum. Monografia obsahuje kritické vydanie a komentáre k jednotlivým textom paraliturgických piesní používaným v byzantsko-slovanskom religióznom prostredí na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi v 18.-19. storočí.

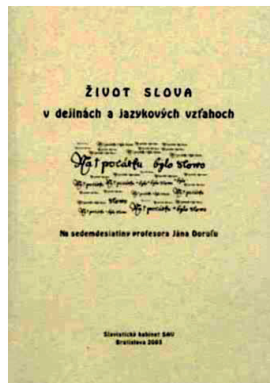
KAČIC, Ladislav (ed.): Plaude turba paupercula. Franziskanischer Geist in Musik Literatur und Kunst. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2005. 368 s.

Súbor štúdií prináša celý rad nových poznatkov z málo preskúmanej problematiky kultúrnych aktivít františkánskych reholí v oblasti hudby, literatúry, knižnej kultúry a architektúry. Týmto aktivitami sa slovenskí františkáni významne zapájali nielen do európskeho kultúrneho kontextu, ale výrazne prispeli aj do rozvoja slovenskej kultúry.

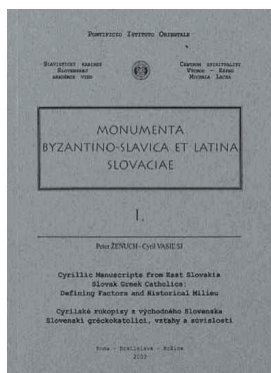

ŽEŇUCH, Peter (ed.): Život slova v dejinách a jazykových vzťahoch. Na sedemdesiatiny profesora Jána Doruľu. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2003. 315 s.

Zborník vedeckých príspevkov je venovaný životnému jubileu univerzitného profesora PhDr. Jána Doruľu, DrSc. Prináša príspevky domácich a zahraničných slavistov, jazykovedcov, literárnych vedcov, folkloristov, muzikológov i historikov. Týmto tematicky široko koncipovaným zborníkom vedeckých príspevkov jeho dlhoroční priatelia, spolupracovníci i priaznivci vyslovujú svoje hlboké uznanie.

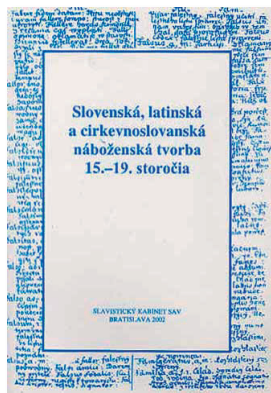

ŽEŇUCH, Peter – VASIL, Cyril: Cyrillic Manuscripts from East Slovakia. Slovak Greek Catholics: Defining Factors and Historical Milieu / Cyrillské rukopisy z východného Slovenska. Slovenskí gréckokatolíci, vzťahy a súvislosti. Monumenta byzantino-slavica et latina Slovaciae. Vol. I. Roma-Brati-

slava-Košice: Pontificio Istituto Orientale, Slavistický kabinet SAV, Centrum spirituality Východ-Západ Michla Lacka, 2003. 447 s.

Publikácia je výsledkom spolupráce dvoch autorov, ktorí sa z rozličných uhlov pohľadu profesionálne zaoberajú výskumu historického a jazykovo-kultúrneho vývinu byzantskej tradície na Slovensku v jej dejinnom inštitucionálnom i duchovnom rozmere. V práci sa prezentujú cyrilské rukopisné pamiatky, ktoré nepochybne patria aj do kontextu staršej slovenskej literatúry, a tak predstavujú nezanedbateľnú zložku kultúrneho, historického, jazykového a náboženského dedičstva byzantsko-slovanského obradu na Slovensku.

DORULEA, Ján (ed.): Slovenská, latinská a cirkevnoslovenská náboženská tvorba 15.-19. storočia. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2002. 476 s.

Zborník prináša výsledky výskumov súvisiacich s riešením úloh viacerých interdisciplinárnych projektov spracovaných do podoby štúdií. Príspevky sa z pohľadu viacerých vedných odborov (jazykovedy, histórie, teológie, literárnej vedy, etnológie i muzikológie) venujú prekladaniu Biblie, náboženskej tvorbe a duchovnej piesni (západného aj východného obradu) z hľadiska európskeho kontextu, slovenskej, latinskej a cirkevnoslovenskej náboženskej tvorbe 15.-18. storočia v európskom kontexte. Predkladaný zborník prináša bádateľské výsledky sľubne sa rozvíjajúcej slavistickej interdisciplinárnej spolupráce.

KAČIČ, Ladislav (ed.): Cantus Catholici a duchovná pieseň 17. storočia v strednej Európe. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2002. 184 s.

Monotematický súbor štúdií obsahuje štúdie domácich i zahraničných bádateľov v oblasti hymnológie, literárnej vedy a slavistiky, týkajúce sa vý-

znamného prameňa slovenskej kultúry – prvého slovensko-latinského katolíckeho tlačeneho spevníka (1655), a to v širšom kontexte duchovnej piesne v strednej Európe (českej, maďarskej, poľskej, nemeckej). Jednotlivé štúdié prinášajú nové poznatky, ktoré korigujú doterajšie na Slovensku tradične intenzívne opakované a zastarané informácie o tomto prameni a o jeho vzťahoch k podobným prameňom iných konfesií.

ŽEŇUCH, Peter: Medzi Východom a Západom. Byzantsko-slovanská tradícia, kultúra a jazyk na východnom Slovensku. Bratislava: Veda, 2002. 288 s.

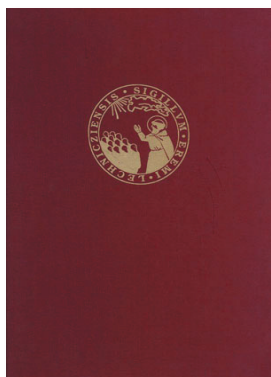
Monografická knižná publikácia predstavuje málo preskúmanú oblasť slovenskej kultúry z hľadiska spoločenského, kultúrneho a historického života slovenských veriacich byzantsko-slovanského obradu na Slovensku. Na základe cyrilikou zapísaných textov paraliturgických piesní, kázňovej tvorby, zápisov administratívno-právneho charak-

teru, ktoré vznikli na území niekdajšieho Mukačevského biskupstva siahajúceho až na Spiš, sa poukazuje na nové jazykovo-historické a kultúrne aspekty výskumu dedičstva byzantsko-slovanskej tradície na Slovensku. Poukazuje na to, že kultúrno-historický vývin v tomto priestore je výsledkom kontaktov medzi dvoma slovanskými konglomerátmi – Slavia latina a Slavia byzantina. Ani dedičstvo cirkevnej slovančiny ako sakrálného a literárneho jazyka v priestore východného Slovenska nevznikalo v takých podmienkach, aké poznáme z tých častí slovanského sveta, kde sa prostredníctvom byzantsko-slovanskej obradovej tradície sformovali národné redakcie bohoslužobnej cirkevnej slovančiny a vznikali religiózne spoločenstvá na princípoch samosprávy národných cirkví. Cyrilská rukopisná tvorba východoslovenskej proveniencie, v ktorej sa nachádzajú jazykové prvky slovenských nárečí, je prirodzenou súčasťou slovenského kultúrno-historického kontextu, súčasťou slovenského kultúrneho a jazykového dedičstva.

Swaté Biblia Slowénské aneb Pisma Swatého částka I., II. Slova-kische Bibel der Kamaldulenser. Band I-II. Biblia Slavica. Ed. Hans ROTHE und Friedrich SCHOLZ unter Mitwirkung von Ján DORULA. Paderborn – München – Wien – Zürich: Ferdinand Schöningh, 2002. 920 + 1063 s.

Faksimilné vydanie celého rukopisu vyšlo v edícii Biblia Slavica v Nemeckej spolkovvej republike Tento preklad Biblie sa označuje názvom Kamaldulská Biblia. Z doterajších výskumov sa ukazuje, že autormi prekladu sú učen

kamaldulskí mnísi, ktorí účinkovali v Červenom Kláštore v rokoch 1745-1769. Kamaldulskí mnísi v Červenom Kláštore pristúpili ku prekladaniu Biblie do slovenčiny po dôkladnej príprave, ktorá zahŕňala aj zostavenie latinsko-slovenského slovníka (Syllabus dictionarij latino-slavonicus...). V doslove k tomuto obsiahlemu slovníku, ktorý, tak ako Biblia, zostal v rukopise (jeho originál je v zbierkach univerzitnej knižnice v Budapešti) jeho kamaldulský autor sformuloval celý rad pravidiel o písaní a vyslovovaní hlások slovenského jazyka (lingua slavonica). Kamaldulskí prekladatelia vychádzali z tej tradície, ktorá sa pri používaní slovenského jazyka

ustálila v priebehu prirodzeného jazykovo-historického vývinu v jeho katolíckej línii, sami však prispeli k jej upevneniu najmä svojím úsilím o zavedenie pravidelností do viacerých oblastí používania tohto jazyka. Hoci Kamaldulská Biblia zostala v rukopise, je sama osebe svedectvom o svojej dobe a jej kultúrnej výške, aj dôkazom vernej služby cirkvi svojmu národu. Je to významný odkaz aj pre dnešnú cirkev. Komentáre k faksimilnému vydaniu poukazujú na vysokú duchovnú a jazykovú vyspelosť prostredia, v ktorom vznikol tento preklad, plne porovnateľný s inými vtedajšími či dovtedajšími inojazyčnými prekladmi.

KAČIC, Ladislav (ed.): Gegenreformation und Barock in Mitteleuropa / in der Slowakei. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2000. 328 s.

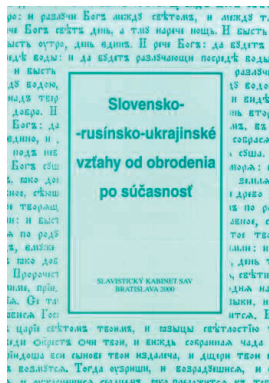
Súbor vedeckých príspevkov z medzinárodnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie je druhým z radu publikácií venovaných rehoľným spoločenstvám. Prináša 23 fundamentálnych štúdií z rozličných vedných disciplín – historiografie, literárnej a hudobnej vedy, jazykovedy, slavistiky,

ktoré z rôznych historických, konfesijnálnych a ďalších aspektov spracúvajú obdobie rekatolizácie (protireformácie) na Slovensku i v strednej Európe. Jednotlivé príspevky poukazujú na zložitú problematiku a prinášajú zásadne nové poznatky o tzv. katolíckej reforme i z pozície dvoch najväčších konfesií v strednej Európe (katolíckej a evanjelickej a. v.) i z hľadiska cirkvi byzantského obradu.

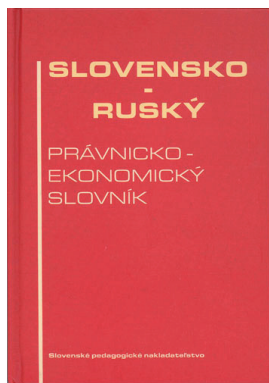
DORULA, Ján (ed.): Slovensko-rusínsko-ukrajinské vzťahy od obrodzenia po súčasnosť. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 2000. 392 s.

Súbor štúdií venovaný výskumu slovensko-rusínsko-ukrajinských vzťahov, osvetľujú sa procesy „rusínskeho obrodzenia“ z jeho divergentnými tendenciami, problematika jazykových kontaktov a tiež doteraz neriešené otázky používania liturgickej cirkevnej slovančiny v súčasnosti nielen medzi rusínskymi a ukrajinskými veriacimi byzantsko-slovanského obradu, ale aj medzi veriacimi Slovákmi a Maďarmi. V zborníku sa publikujú aj štúdie z výskumov jazyka, kultúry, literatúry a dejín, ktoré sú späté s týmto prostredím.

GRIGORJANOVÁ, Tatiana - KOLLÁR, Dezider: Slovensko-ruský právnicko-ekonomický slovník. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2000. 256 s.

Slovník predstavuje terminológiu v oblasti práva v slovenskom a ruskom jazykovom prostredí, čo je dôležité nielen pre teoretické ale najmä praktické poznanie rozvíjajúcej terminologickej štruktúry obidvoch jazykov.

DORULA, Ján (ed.): *Obdobie protireformácie v dejinách slovenskej kultúry z hľadiska stredo-európskeho kontextu (z príležitosti 300. výročia úmrtia Tobiáša Masníka)*. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 1998. 251 s.

Uvedená knižná publikácia o období protireformácie obsahuje súhrn štúdií účastníkov kolokvia konaného v roku 1997 na pôde Matice slovenskej v Martine z príležitosti 300. výročia úmrtia Tobiáša Masníka. Zástupcovia viacerých vedných odborov (jazykovedy, literárnej vedy, histórie, teológie) predstavili na tomto stretnutí nielen výsledky svojich výskumov diela Tobiáša Masníka a ďalších jeho vzdelaneckých súčasníkov, ale aj výsledky svojich výskumov celého spoločensky rušného obdobia a udalostí vo vzťahu k širšiemu európskemu kontextu.

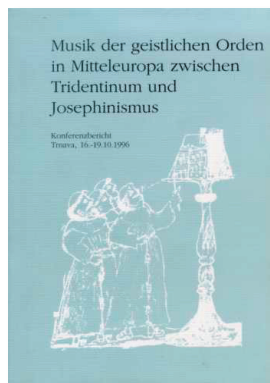

KOŠKOVÁ, Mária: *Z bulharsko-slovenskej frazeológie*. Bratislava: 1998. 195 s.

Publikácia je predstavuje nový pohľad na konfrontáciu frazeológie bulharského a slovenského jazyka, vysvetľuje mieru ekvivalencie dvoch geneticky príbuzných jazykov z pohľadu tematického zamerania ich frazeologických systémov. Tematický prístup predpokladá komplexné a relatívne úplné odhalenie širokej škály javov frazeologického systému od rozsahu pojmového areálu, ktorý odráža, cez zložitosť jeho sémantického výkladu až k systémovým vzťahom, ktoré ho interpretujú. V konfrontácii s iným frazeologickým systémom vedie tento prístup k zisťovaniu zhôd a rozdielov medzi nimi. Teoretická časť práce zoznamuje čitateľa nielen so šírkou skúmanej problematiky a jej spornými otázkami, ale aj s príslušnou teoretickou literatúrou, pričom definuje autorkin postoj k riešeniu jednotlivých problémov. Ťažiskom práce je jej druhá, slovníková časť, ktorá sleduje praktické ciele zamerané na frazeografické spracovanie bulharských frazém v konfrontácii s ich slovenskými ekvivalentmi. Tematický výskum frazém reflektujúcich človeka a jeho svet odкрýva svojrázny vzťah nositeľov oboch konfrontovaných jazy-

kov k vybraným sféram života, čo sa pri špecifickej frazeologickej nominácii odzrkadľuje v zastúpení určitých pojmových oblastí objektívne existujúceho sveta, ale aj uprednostňovaním negatívneho hodnotového aspektu.

KAČIC, Ladislav (ed.): Musik der geistlichen Orden in Mitteleuropa zwischen Tridentinum und Josephinismus. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 1997. 316 s.

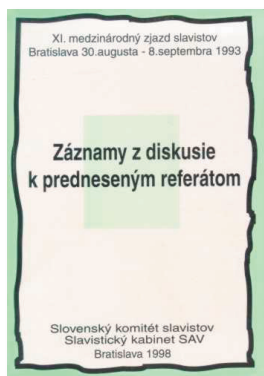

Prvý zo série vedeckých zborníkov venovaných problematike výskumu rehoľných spoločností. Výskum v tejto oblasti bol v minulosti zo známych dôvodov dôkladne zanedbaný. Súbor štúdií obsahuje príspevky popredných domácich i zahraničných odborníkov z oblasti výskumu kultúry rádov pôsobiacich na Slovensku a v strednej Európe v období 16. – 18. storočia (františkáni, jezuiti, piaristi, uršulinky, augustiniáni, benediktíni a i.). Prezentovaná tematika je aktuálna aj v súčasnosti. Publikácia obsahuje aj záznam diskusie k jednotlivým príspevkom v skrátenej autorizovanej forme.

DORULA, Ján (ed.): O prekladoch Biblie do slovenčiny a do iných slovanských jazykov. Bratislava: Slavistický kabinet SAV, 1997. 284 s.

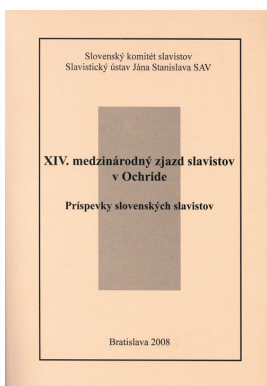
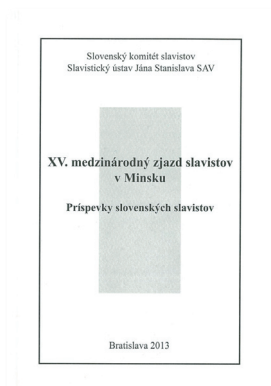
Zborník obsahuje do podoby vedeckých štúdií spracované príspevky účastníkov medzinárodnej interdisciplinárnej vedeckej konferencie O jazyku Biblie a o jej prekladaní do slovenčiny a do iných slovanských jazykov uskutočnenej v roku 1996 na pôde Matice slovenskej v Martine. Na konferencii sa zo širšieho interdisciplinárneho pohľadu pre-rokúvala tematika súvisiaca s biblickými textami. Potreba usporiadať takúto konferenciu po takmer polstoročnej prestávke súvisela aj s prípravnými prácami na vydaní rukopisu prvého slovenského prekladu celej Biblie, tzv. Kamaldulskej Biblie z 18. storočia. Svoj vklad do jej rokovania i do publikovaných výsledkov vniesli jazykovedci, historici, literárni vedci a katolícki aj evanjelickí teológovia.

DORULA, Ján (ed.): *Záznamy z diskusie k predneseným referátom. XI. medzinárodný zjazd slavistov Bratislava 30. augusta – 8. septembra 1993. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický kabinet SAV, 1998. 663 s.*

Vydanie záznamov z diskusie k referátom, ktoré odzneli na 11. medzinárodnom zjazde slavistov v Bratislave v roku 1993, sa podarilo vydať z príležitosti XII. medzinárodného zjazdu slavistov v Krakove. Obsahujú podnety k ďalšiemu výskumu slavistickej problematiky a v tom je aj hodnota týchto príspevkov, ktoré odzneli ako bezprostredné reakcie k predneseným referátom na rokovaníach v jednotlivých sekciách zjazdu.

Zborníky referátov delegácií slovenských slavistov na medzinárodné slavistické zjazdy v Krakove (1998), Ľubľane (2003), Ochride (2008) a v Minsku (2013)

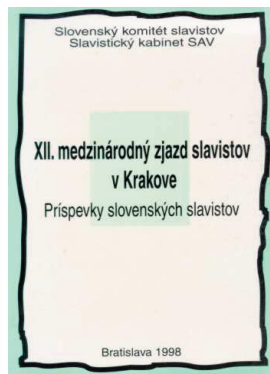
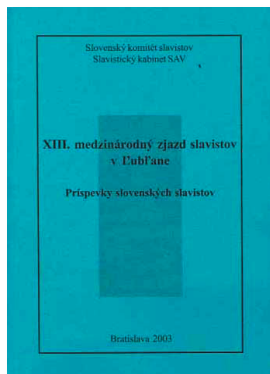

V spolupráci so Slovenským komitétom slavistov sa v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV edične pripravujú zborníky príspevkov slovenských slavistov na jednotlivé Medzinárodné zjazdy slavistov. Zborníky okrem referátov obsahujú aj vybrané slavistické štúdiá, ktoré sa

do kvóty referátov na zjazd nedostali, no spĺňajú požadované nároky. Usporiadanie príspevkov v zborníku určuje tematika jednotlivých zjazdových rokovaní. Niektoré zborníky publikujú aj príspevky zaradené do tematického blokov zjazdového rokovania. Publikovanie najnovších výsledkov slavistických výskumov v slovenskej slavistickej jazykovede, literárnej vede, histórii, archeológii, folkloristike a etnológii v zborníkoch na medzinárodné

zjazdy slavistov (Krakov 1998, Ľubľana 2003, Ochrid 2008, Minsk 2013) pokladáme za významnú súčasť prezentácie slovenskej slavistiky.

ŽEŇUCH, Peter (ed.): *XV. medzinárodný zjazd slavistov v Minsku. Príspevky slovenských slavistov. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013. 234 s.*

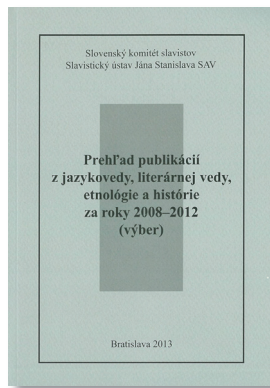

ŽEŇUCH, Peter (ed.): *XIV. medzinárodný zjazd slavistov v Ochride. Príspevky slovenských slavistov. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008. 299 s.*

DORULA, Ján (ed.): *XIII. medzinárodný zjazd slavistov v Ľubľane. Príspevky slovenských slavistov. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický kabinet SAV, 2003. 345 s.*

DORULA, Ján (ed.): *XII. medzinárodný zjazd slavistov v Krakove. Príspevky slovenských slavistov. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický kabinet SAV, 1998. 415 s.*

Popri zborníkoch vedeckých štúdií sa na medzinárodný zjazd slavistov edične pripravuje aj bibliografia slovenskej slavistiky, ktorú tvorí bibliografický výber vedeckej produkcie z oblasti slavistickej jazykovedy, literárnej vedy, etnológie, folkloristiky, histórie a archeológie. Bibliografický výber slavistických monografií, atlasov, príručiek a vedeckých štúdií, ktoré publikovali slovenskí slavisti je cenným príspevkom k prezentácii slovenskej slavistiky na každom medzinárodnom zjazde slavistov.

ŽEŇUCH, Peter (ed.): *Prehľad publikácií z jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie za roky 2008–2012 (výber). Bratislava: Slovenský komitét slavistov / Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2013. 164 s.*

ŽEŇUCH, Peter (ed.): *Prehľad publikácií z jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie za roky 2003-2007 (výber)*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov / Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008. 164 s.

ŽEŇUCH, Peter (ed.): *Prehľad publikácií z jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie za roky 1998-2002 (výber)*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický kabinet SAV, 2003. 184 s.

DORULA, Ján (ed.): *Prehľad publikácií z jazykovedy, literárnej vedy, etnológie a histórie za roky 1993 – 1998 (výber)*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov, Slavistický kabinet SAV, 1998. 167 s.

Vedecké konferencie, semináre a výstavy organizované
Slavistickým ústavom Jána Stanislava SAV
v rokoch 1995 – 2015

Druhý kongres slovenských slavistov - Ján Stanislav a slovenská slavistika

Miesto konania kongresu: Bratislava

Dátum konania kongresu: 28. – 30. októbra 2015

Zodpovední pracovníci: Ján Doruľa, Peter Žeňuch

Bohorodička v kultúrnych dejinách Slovenska

Miesto konania seminára: Bratislava

Dátum konania seminára: 16. septembra 2014

Zodpovedný pracovník: Peter Žeňuch